అంధ్రప్రభ వివిధవ్యాసానుబంధం

వేంకటపార్వతీశ్వరుల నవనవానందకవితావైభవం

రచన: 'శశాంక'

"చుక్కని చల్లని శారద రాత్రి
చుక్కలు జాబిల్లి శుభశీల మెరయ
మధుర తేజమునుండి మన్ను మిన్నులని
మధురామృతరసంబు మిన్నడిగిలెను
ప్రమిలాంబోద్యాన భవ్యప్రసూనిత
కవిరాజహంసుల కలకూజితముల
యుక్తిపున మేల్కాంచి యుల్లంబు దనియ
కవులలోనే కలకంఠి నైనాను —"

ఈవిధంగా వేంకటపార్వతీశ్వరులు ప్రభావంతో కవులైనవారు అలోజిలో చాలామంది వున్నారు. ఈ ప్రభావమే ఆధునికాంధ్రసాహిత్య లోకంలో మనంతోడయినానికి అంకురార్పణచేసి, నవనవులకొక కొత్తతయ్యంనవనులకులుగజేసినది. మాతృవతకారంభవేళ వీరినైతాశికానం ఎంతో కవులకంఠాలలోని కలవాలను కలరవంగా మార్చి వేసినది. వేంకటపార్వతీశ్వరులు వెనుకటి వారి పతికాక మిత్రయంలో, రీతిలో, స్వరంలో మార్పు తీసుకువచ్చారు. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య నాగరికతా సమ్మేళనం ఒకహేతువుగా భారతజాతిజీవితంలోనే కొన్నివార్పులు వచ్చినమాట వాస్తవం. కాని, కవిత్వరంగంలో, ముఖ్యంగా తెలుగుదేశంలో ఈ పరిణామానికి ప్రాతినిధ్యం వహించి దీన్ని కవిత్వంలో ప్రతిబింబించినవారు వేంకట పార్వతీశ్వరులే!

నూతన శకారంభం

ఆంతరంకూ అష్టదిశ నిర్మలతలో, తలతిరిగిన కల్పనలతో, బంధకవితతో, ద్వ్యక్షర త్ర్యక్షర ప్రాసలతో నెలనడే పద్య సంప్రదాయానికి పీరు స్పష్టిచ్చారు. శ్లేషయే కవిత్వమని, పాకము నారికేళ మనీ,మధీర సమాసం గ్రథనమే మహాకవిత్వ ఆదర్శమని భావించి ఆరాధించేవారు ఈ కవికులాలంకరులు కవితాగావపారవశ్యంతో మునిగి తమ అభిప్రాయాలను కాణిశనం చేసుకున్నారు.

"అరిరు వెమ్మెన చందన మలదినట్లు
కనుల కవురంపు కాటుక నుదిచినట్లు
కెవుల నమ్మతరసంబును చేర్చినట్లు
జిహ్వపై తేనెసోనల చిలికినట్లు
(ప్రణయముల కమ్మతావుల క్రమ్మినట్లు"

తెలుగుదేశం నాలుగుచెరగులా వేంకట పార్వతీశ్వర కవుల కావ్య సౌరభము నుబాలించిపోయింది. ప్రకృతి తోడుకొడయై పలుకుతూ వుంటే యీ కవిరాజహంసలు సృష్టిపత్తితో కావ్యరచనా సామర్థ్యానికి వెదుకలాడుకొనకేడే అపూర్వకావ్యసృష్టి చేశారు. విమత రచనిత వృద్ధత శబ్దమనే అలౌకిక్యభావ ప్రబోధకార్థమలతో, మహితమైన మానుతవ్వైన మనస్సుతో, దివ్యమైన ధీయుతమైన దృష్టితో రచన కొనసాగించారు. ఎంచగా లాని శబ్ద ప్రపంచంలో వేరు వేరు రూపాలతో సాక్షాత్కరించే అక్షరావ్యక్తుల సౌందర్యాన్ని ఉపయోగించి నిరంతరస్వాదనదురురములైన కావ్యాలకు పరచిచారు.

ఉత్తమ కవిత అవిశాజ్యం

ఏవైనా యీ మాటలు ఈ రోజున అందరికీ నప్పకపోవచ్చును. కాని ఒకతరం కవులంతా దీన్ని ఏకగ్రీవంగా వారు. వేంకట పార్వతీశ్వరులు కవితకున్న నమ్యలదృష్టి కాని, సర్వకాలికతకాని, యీ తెలుగు చెందిన కొద్దిమందిని మినహాయిస్తే మిగిలినవారి రచనల్లో సృష్టివై అంతమాత్రంగానే నిలిచిపోయి,ఆ తరువాతవచ్చిన అభ్యుదయ కవితా వారికి దారిచ్చి పూరుకొన్నవి. వేంకట పార్వతీశ్వరుల కవిత్వంమాత్రం ప్రత్యేకమైన శిష్ట వ్యాప్తి ఉన్నదనా వచ్చిన అభ్యుదయ దృక్పథం సహితం ఉపాంగంగా తాల్చటమే వున్నది. నిజానికి ఉత్తమ కవిత్వమైనదాన్ని దేన్ని — (ప్రజంధరవిత్వమని, నవ్యకవిత్వమని, అభ్యుదయకవిత్వమని విభాగం చేసి చూడడానికి వలనుపడదు. సర్వలక్షణ సమన్వితమై, సర్వజనామోదమవలిసితమై, అవిశాజ్యమై ఉత్తమకవిత ఎప్పుడూ తన స్థానాలిసతనే (ప్రకటించుకుంటుంది. అందునే వేంకట పార్వతీశ్వరులు ఈ ఉద్యమాలు రెండూ సాగి చల్లారిన తర్వాతగూడా కవులనాగే నిలబడి:

"నవకవితా (ప్రబంధ శుకింబు నాదన్న
పలికింతు నింతలో నింతయేల
జాతీయ సువితా శౌకత నాదన్న
చెప్పింతు నింతలో నింతయేల
మధురభావ కవిత్వ మధువంబు నాదన్న
పిసింతు నింతలో నింతయేల
అభ్యుదయ కవిత్వ పాంచంబు నాదన్న
రప్పింతు నింతలో రంతయేల
అలిత వదకవితా కోకిలంబు నాది
యన్ను పాడింతు నింతలో నింతయేల
ఇంత నీర్వాణ మాయన కిచ్చటేటి
నుంతసేలవిమ్ము నిన్నపెప్పింతును (ప్రభు!"

అని యీ ఉద్యమాల స్వరూప స్వభావాదులు తమ కవితలో మార్మోధ్వనింపజేసి చెప్పుకున్నారు.

వెనుకటికి ఒక కవి స్వయాన్ను "వేంకట పార్వతీశ్వరుల కవిత్వాని కేమింది— అంతా జలికిలి పదాల మిద్ద" అని యిట్టిగోప్పగా అభిభాషించారు. ఆయన ఆలా వేలాకోధానికి అన్నా, రసజ్ఞయా ర్థ (ప్రతిపాదక శబ్ద సంపత్తి అందులో ధ్వనించి సౌన్దర్య అక్షరంగానే వారు (మోగింది. ఏవైనా వేంకట పార్వతీశ్వరులు ఆయన అనుకున్నట్టుగా జలికిలి పదాలలోనే కవిత్వాలు వ్రాయలేదు. కేవల సంగీతధారణికి లోనై పోయే మార్పు కవిత్వాన్నే వ్రాయలేదు. ఈ రోజున అలా నవ్య కవిత్వంగా వూరు దిద్దకొంటున్న దాక వ్యాపించుకు పోరింది. ఆ కారణంవేతనే వదన కవితా లోరజిని సహితం మన్నులో కాకపోతే రీతిలో ఆయనా కొంతలో కొంత కవిత్వాంగంలోనే మార్పులా ఆ నాటి కన్న మిదటకొడుము. కవి పరిధిలారు. వారి 'నేను — తాను' వంటి అనేక వదన గీతాలు దీనికి నిదర్శనం.

కవితలో వచనధోరణి— భావసంకీర్తనం

ఆనలు పరిమితమైన భాషయే సంపూర్ణ భావవ్యక్తి సాధనానికి ఒక శృంఖల. దీనికి పరిధిదన్ని మరో సృష్ట శృంఖల! అందుకనే కాబోలు తాళ్లపాక సాధ తిరుమలాచార్యులవారి వంటి పూర్వులు సహితం అనేకులు వచనగీతాన్ని సాధనంగా తీసుకున్నారు. బహుశః అందుకనే ఆయనుంటుంది వారి రచనలో అంత వేడిన్ని—వాడిన్ని!గానమందు కవిత కవితలో గానమ్ము అంత పాలుగా పాడుకున్న వేంకట పార్వతీశ్వరులు కూడా కవితయందునసే యొక్కువ మక్కువ పుండికాబోలు భావసంకీర్తన రచనలో (ప్రయత్నపూర్వకంగా వచనధోరణిని పోషించారు. గట్టిగా పట్టిచూస్తే, భావసంకీర్తనం నీస సమిచ్ఛయమైనా వచనధోరణి నాశ్రయించి సువర్ణమయమైనా పోయింది.

భావసంకీర్తనం ఒక విశిష్టమైన గ్రంథం శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగా దిన్నట్లు చూపుల కొకసారూ, వచనానికి ఒక వచనంగా సంతరించుకున్న ఒకవిమాత్మసృష్టి. దీనిలో వేంకట పార్వతీశ్వరుల ముద్దుజీవ భామురిలి (మోగి విశ్వవీణ మేళవించినది. (ప్రతిధ్వనం (ప్రత్యేక సన్నివేశ స్పర్శకమైనదైనా, అనాదిగా సమ్రాట్పుత్ర జీవుని వేదన పరమాత్మ సాన్నిధ్యంలో మొరలా వినిపిస్తూంది. కాల క్రమన దంప్రట్టోల్లో చిక్కుకున్న మానవమాత్రుడైన కవినిజేంద్రుడు మళ్ళీ పెట్టి మొర యీ పద్యాల్లో అడుగడుగునా స్పష్టంగా వినిపిస్తుంది.

భావసంకీర్తనంలో జీవుని వేదన

జీవునికి స్థైర్యం కేదు. విశ్రాంతి లేదు. జీవితం స్వభావసంచలమై చికలమై వుంది. నాలోపల దీపంవలె రెపరెపలాడిపోతున్నది. కవనే ప్రార్థనాబద్ధులైనవారు కవులు. ఆర్తత్రాణ పరాయణుడైన స్వామిసులుకులో దాచి తమయలుకు దీర్చిన చాలనరుకున్నారు. మనుసులోదాచి తమ వనట దీర్చిన చాలు మనుకున్నారు. ఆయనకు తమ వంటి దీనులు లేకపోతేలుకాస్తే, తమకుమాత్రము ఆయనవంటిరక్షకులు లేరు. అందునే ఆయనను తమకుడ అనిత్యమూ ఉండిపొమ్మని కోరుకొనరట! బాపు! ఆయన విత్యవ్యాసకుడుకుడా! మరి, విత్య వ్యాసకుల పాపం ఆయనకు— అందుకనే ఆయన కాస్త నుముఖత (ప్రకటించేసరికే —

"నా (ప్రభూ! విన్నావేమో! యెన్నాళ్ళకుకరుణ
రయసేయుగోతినని తప్పుగా దలపకు,
దాన్నుమాకు ధన్యవై నది,
అదియేమోకాని చూడు!
నా జన్మబిందువులే నాకు శత్రువులయి,
నా మంగళాంగనని, నా (త్రిభువనమందర
మూర్తివి,
నూచుకొనికుండ కన్నార మనసారగాంచకుండ
నడుము తెరగట్టితి.
నా మనంబుకూడ నవశమైనది, నైజదు
మయ్య!

నిన్నుగోలిచి, యర్చించి, పెట్టించుకోని నన్ను నిరుకటమాలిన నన్ను క్షమియింపుము (ప్రభు!"

అని తనతాన లాడిపోతారు. తమకు తామే కంగారుపడిపోతారు. ఆలాచిన ఆయనకు ఆనంద బాష్పపాద్యాన్ని సమర్పిస్తారు. మనకు కమలాగనమ్ము పై ఉపవృష్టిజ్జి చేస్తారు. విశిష్టభక్తిరసప్రపూర్ణ వాక్సుమములతో పూజచేస్తారు. పుణ్యపుష్పముల నైవేద్యం పెడతారు. అంతరంగ శుభ నిశాంతమందు భావనమాశయ్య దలపోక విప్పలింపయాయాలు. అందులో ఒక తెగను చెందిన కవులు పరలోక తెలవారికి కవులేకారు. ఇది అన్యాయం! ఇనుతిగల్లోనూ (ప్రపుల్లైనవారా వున్నారు—మహా కవులైనవారా వున్నారు. దీన్ని ఎవరూ కాదనలేరు. పోతే,—ఒకరిపూర్వం మరొకరికి సచ్ఛిదం లేదు. అంతే!

వేంకట పార్వతీశ్వరులకు ఈ ఇరువురూ ఆనలా సమస్యదుద్ధిక్షే పుంది. కుదునే వారి కవిత మనుకవిస్తే ఎవిసాపోలేనంటే అభ్యుదయ కవులలో తొక్కుపట్టుకొనుట పలుకుతుంది. ఇది యీడు ఓడ్డలో చేరి పదములు పాడుకుంటుంది. పరువు బొమ్మలవంటే కంటికినిల్చిన ఆయనవాదాలు తెచ్చి విశ్వసాహిత్యోత్పత్తులవంటే పెట్టి బుల్ నుజ్జనబాళ్ళు ఆడుకుంటూ (ప్రపంచ గెంటుకుంటుంది. ఎప్పటికో బదనాటికి పెరిగి పెద్దదవుతుంది. అప్పుడు. ఈ జనమే ఆనాటి బొమ్మలిల్లు! అప్పటికి వేంకట పార్వతీశ్వరులు నిజంగా కవితపితామహులు అవుతారు. రసైక మూర్తులైన రసికవ్యాదయాల్లో జీవిస్తారు.

నేటి చరిత్రగతి

పోతే, నేటి ఆంధ్రసాహిత్య చరిత్రలు వీరిని పూర్తిగా విస్మరించాయని లేదా అపార్థం చేసుకున్నాయని ఒక బాధవుంది. కానీ, ఈబాధ వేంకట పార్వతీశ్వరులకు వున్నట్లు లేదు. ఏమంటే, అసలు (ప్రకృతి నిభృతచరిత్ర మనే బృహత్కావ్యమైన చరిత్రతలకటే వుంది. అది ఎవ్వరూ ఎరుగని భాషలో (వాసివుంది. అట్టి ఉద్గ్రంథంలోని నేటి పుటనే (గహించుకోలేక తికమకలువడతారు. అలాంటిఅప్పుడు రేపటిపుటలలో దది ఎలా తెలుసుకోవడం— నిన్నటిది జ్ఞానపరం వుంటుకోవడం ఎలాగ? అట్టి మహాత్మరచరితను కృష్ణంగా చదువుకోవాలంటే ఒక్కరాలమే మాత్రంగా ఉపకరిస్తుంది. అందునే భవిభూతి సహితం,

"కాలో హ్యయం నిరవధిః విపులా చ పృథ్వీ"

అన్నాడు. అట్టి కాలుకీకే తమ కవితా కళ్ళనిపాతం పదిలపెట్టి నమస్కరిస్తారు వేంకట పార్వతీశ్వరులు.

నీళ్లకోసం

చిత్రం—శిశిట్టా అప్యుతరావు

చిన్నకథ: చిలుక

ఏమోయ్!

ఓహో! పింపాటు జరిగింది.

ఉన్నట్లు బార్య (స్త్రీ) లింగశబ్దం కనక, ఏమోయ్ అనకూడదు, ఇలా అని చూస్తాను. ఏమేమ్!

ఎలా అని చూసినా ప్రతికే స్థితిలో లేదూడ. ఏమిటో, తానే ఈ భూప్రపంచంలో వేషిన పార్టాత్ భర్తయుండు లేదుకదే.

పోనీలే. . .

ఆమ్మో!...నువ్వేలా రావమ్మా...

ఓహో!..దీనికి నీ అక్కణాళి మన్నాన్నా యేమిటో!

ఏమిటో అనుకున్నానింకా...

ఏమో...

పిల్ల తండ్రి పాలిటా...తల్లి రంగా అంటే వాగనీయండి, పోలికలోపాటు తత్కుడి తెలివితేటలూ, నెర్వూ, పోర్వూ, వాకిక్కడూ అదిగా నలుగు జాగ్రత్తపస్తాయనుకున్నానుగదా. రంగుతో పాటు తల్లి హంసలు పస్తాయనుకున్నాన ?

ఇలా అయితే ఇంక దీనికి దేవు గౌబులూ, పరికేలూ కుట్టించి, బళ్లోపేసి, సంగీతం చెప్పించి పెట్టాలి.

దీని జాతకం చూసి తల్లి నెత్తీబదెక్కుతుంటే పనుకున్నానే కాని తండ్రి పాట పవిపించకోని కాలాగాలు అవుతుందనుకోలేదు సూమా.

అయినా, ఈ ఉపన్యాసాలు జైల దేరక అసలు గ్రామాల (ప్రభావం లేనిస్తున్నట్టే, మరిక్షణమవు తాన్నట్టో అడగాలి శాస్త్రజ్ఞులను.

ఔనూ...

ఎదవోస్తే పున్న మతి పాయిందిటు...

అదికాదు అరువెలలు కలిసి తిరిగితే వారు పిర సూరాట. అరువెలకేమో ? మళ్లీ పురిటికి ఆకేళ్లవుతుంది ఏమిరం కలిగివుండి...

అబువలువుడు నీ అక్షరాలు కొన్ని నాకు పట్టవమ్మా ఏమంటే చెప్పవూ...

పట్టనే పట్టాలు. ...

మొత్తుకున్నా...అనలు విషయం ముప్పుటగా మూడు ముక్కల్లోచెప్పే అలవాటు నీకు చెయ్యక పోయాను. ఎలోపోయి పిల్లలా వాగితే అంటే బుద్ధిలేదనా ? ఖర్చుకు నీ కాళ్ళారు చూడు. అదీ ఆలాగే తయారవుతోంది.

ఆడవాడికి మూగనోము ఎందుకు పెట్టారనుకున్నావ్. అసలే ఆడుపిల్ల అతవాగుడుపిట్ట కదా. అలా పదిరోజ్లు మూడు రేడియోలా మిస్తు ప్రపంచ మిమ్ముతుంటే భయపడి ఆ మూగనోమాన్ని రేపటో మూగనోము పెట్టేంచాడు.

ఏం (ప్రయోజనం...

ఈసారికుంది ఒక్క పదిరోజు రోజులు పాపు నంటూనే పెదవులు కిగిరు, దానికి పట్టిగా పదిరోజు రోజులు ఏకధారా మాటాడుతూనారు. దాని పల్ల మూగనోము ఫలం సిద్ధించేదని లక్షసార్లు చెప్పాను. అసలు ఆడది ఎంత సింతగా మాట్లాడితే అంత మంచిది. ఆడువంటే అమ్మాయి అంటే అందరికి గౌరవమే. వాగి భర్తకు మునియైన భార్య కావాలి.

వాగ్మి అంటే వాచాలుడు కాదు సుమా.

జాగులే...

నా కెప్పుడూ కాలేజీ పిల్లల ముందు నిలబడి ఉపన్యసిస్తూన్నట్లే ఉంటుంది.

ఎంత వేళాకోళమయిందే.

కానియ్య...నీ ఇష్టంచెప్పిండ్లు కానియ్య.

అన్నట్లు...

మాదమ్మడూ...

అందాల భరణి !

సొందర్యాల రాణి !

బంగారు బొమ్మా !

బంగారు పంజాల బొమ్మరు కన్న అమ్మా !

నీకు భోజ్యం ఏంటూ వస్తుంది కాని ఈ రాత్రి నలుగురు అతిథులు.....పాస్కాట్రా వాయిణ శ్రీరామాలు, శివాంక సంభాషణలు విజయంచేస్తూన్నట్లు ఇదిగో...

భారత (ప్రభుత్వ తంతి—తపాలా శాఖవారి జాగ్రత్తల్ల మామూలు ఉత్తరాలకంటే ఎనుబది

తృతీయ ప్రణాళిక ద్వారా రాష్ట్రాభ్యుదయానికి మార్గాలు

టీకా - టిప్పణం

శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య

'నేను టీపురుకట్టవంటి వాణ్ణి'

శ్రీమాన్ చక్రవర్తుల రాజగోపాలాచార్యులు నారు ఉపన్యాసాలీవ్యడంలో, పూపాలు రల్పంది చెప్పడంలో, ఉపమానాలు జొప్పించడంలో సిద్ధహస్తుడు. మొన్న ఆయన పథురలో (ప్రసంగిస్తూ—"(ప్రధాని నెహ్రూ తను 19వ శతాబ్దానికి చెందినవాణ్ణి అంటాడు—నేను మాత్రం క్రీస్తుకుపూర్వకాలానికి చెందినవాణ్ణి. కురల్ జన్మించిన కులంలోవాణ్ణి" అని వర్ణించుకొని చివర పిలా తేల్చివేశారు—"నేను బలవైన కొబ్బరి ఈనెల పాత చీపురుపుంచేవాణ్ణి". అని. పిరిలో చీపురుతో పోల్చుకోవడంలో వున్న అంత రార్థం బోధపడలేదు. ఏదో విశిష్టార్థం లేక పోతే విశిపించి తమతో పోల్చుకోరాయన. ఇంత తెలిక పన్నువుతో పోల్చుకొన్నారేమా అనుకోవర్కర్లేదు. ఉపమానాల విషయంలోకి వస్తే "గుడ (ప్రధానంగా అని వాడబడతాయిగాని, పన్ను (ప్రభావంగా కాదు" అని శాస్త్రకారులు నిర్వచించారు. భక్తిభావం, సేవాభావం మనస్సులో మొలకలెత్తినప్పుడు—మానవు డెంత క్రిందుగా జారి తనను వర్ణించుకొంటేఅంత వినయం,నిష్కల్మషత్వం

రాజాజీ కొబ్బరి ఈనెలు 'చీపురు' అనడంలో కూడా ఏదో ప్రత్యేకత వుంటుంది. లేక రాటి ఈనెల, రాటిజడలు చీపురవో, మంచి చీపురనో వాడివుండేవారే ! నారికేళం భగవంతునికి ప్రియమైనది గనుక బహుశః పవిత్రతకోసం కొబ్బరి ఈనెలు అని వుండవచ్చు.

పైనుంచి దేవతలు

భూలోకంలో విద్యార్థులయిన్నం జరుగుతున్నప్పుడు ఆ వినయం ఎవరిదో చూద్దామనే ఆత్రుతతో కిన్నెరలు, కింపురుషులు, గంధర్వులు ఆకాశంమీద పూలదోసిళ్లతో సిద్ధంగా వుంటారని పురాణాలు చెపుతాయి.

(ప్రస్తుతం కేరళలో జరిగే ధర్మయుద్ధాన్ని చూచి, ఆనందించడానికి పరదేశవాసులు ఎవ్వరు చేరరని తెలుస్తోంది. వీ రాకాశమీద ఆట్టేకాలం ఉండలేరు. కనుక రెండువారాలు మాత్రం దిగునేవచ్చి ఆ రాష్ట్రంలో దిగారు. అటువంటి ఉగాండ ప్రతినిధులు, ఇటువంటి పలుయా ప్రతినిధులు రాష్ట్రంలో చేరారు. ఇంకా చాలామంది దిగబోతున్నారు. (ప్రపంచమంతా కేరళ ఎన్నికల ఫలితాన్ని గమనించడంకోసం ఎదురుచూస్తోంది. భారతదేశ చరిత్రలో కని విని ఎరుగని ఎన్నికల పోటీ ఇది.

కాంగ్రెసు రాష్ట్రపతి చేరతకు చేరకముందే "ఎన్నికల్లో విజయం మాదే" నని చెప్పివేశాడు. సోషలిస్టుపార్టీ 'నాయకుడు ఆశ్చర్యమేమాత్ర రాష్ట్రంలో సంచారంచేసి "విజయం మనదే"నని బుష్టంగా చెప్పాడు. ఇంచుమించుగా సీట్లుకూడా లెక్కకట్టాడు. కమ్యూనిస్టు నాయకులు సంచారం చేసి "మారటి ఎన్నికల్లోకన్నా ఎక్కువ సీట్లు మాకు వచ్చితీర్తాయి. మాదే విజయం" అని లాగాపోతున్నారు. వీరిలో ఉత్తరకుమారు లెవరో పోటీల్లో తేల్చాలి.

ఉచితంగా నేత్రాలు

భారతదేశం జనభ (ప్రపంచానికి పిల్లాపెద్దేత్రాల ఎదిరిస్తూ వచ్చిన తిప్పలేమీ. ఆదిమలో, ఈ రాజులో భారతదేశానికి అగ్రతాంబూలం.

పరదేశాలవారంతా ఐశ్వర్యాలలో, జహిక సంపదలతో (ప్రదర్శిపోతున్న సమయంలో కూడా భారత దేశం, ఆధ్యాత్మిక (ప్రబోధాన్ని అందిస్తూనేవచ్చింది. త్యాగాన్ని, ధర్మాన్ని బోధిస్తూనేవచ్చింది.కనీవిగంగా పదేళ్ళుగా క్రొత్తకట్టిన ఉపదేశం పెంచి పెడుతూ వచ్చింది.

ఇప్పుడు అమెరికాలో మరణించినవారి కళ్లు ఇండియాలో ఎవరికో పెట్టడానికి ఏంపారేవార్తా వచ్చింది. ఇది ఒక గొప్ప పరోపకారమే కావచ్చు. కాని దీనిలో కూడా ఒక భయం వుంది. కేవలం సంపర్కంలేనట్లు, చూపులో మార్పువస్తుంది. స్పేహంవల్ల మరింత వస్తుంది. అలాంటిది అప్పుడా ఆ కళ్లే తెచ్చి అగిలిస్తే — ఎలాంటి మార్పు వస్తుందో వూహించవలసివస్తుంది. ఆధ్యాత్మికరంగానూపయోగపడుగా వుండి, ఎశ్వర్య పరోపకారిగల్లో నేత్రాలు తగిలించుకోవడం ఎలా పరిణమిస్తుందో చూడాలి.

నెహ్రూజీ మారిపోయారు

మన దేశంలో ఎన్నికలు చేసినట్లే అమెరికా అధ్యక్షుడు చాలాకాలానికి నెహ్రూతోనూ ఒక అభిప్రాయం వెలిబుచ్చాడు. ఆయన్ని మొదట తను మాదిన్నుటికంటు చాలాస్ట్రిక్ కలిగా మారి పోయాడన్నాడు.

నెహ్రూజీ అమెరికా వెళ్లినప్పుడు వారిఆతిథ్యపుడుఆప్యాయమిచ్చేనాయకుడు. కనుకనెహ్రూజీ ఐశ్వర్యాలలో, మాటల్లో అలా కనిపించివుంటారు. అది చూచి ఆయన మారాడనుకొన్నాడు. నెహ్రూ ఎప్పుడూ మారడు. మారబోడు — పరిపూర్ణమైన ఆత్మ విశ్వాసంగల వ్యక్తి ఆయన. ఎట్టి పరిస్థితుల్లో చలికుడు కాని మేటి నాయకుడు. వారితో కొంచెం బిహేవియర్ మారివుండాలి.

—క్విల్.

ఎనిమి దినిమిషాలు ఆలస్యంగా వచ్చిన ఎక్స్(ప్రెస్ ఉత్తరాలు.

ఇంటిలో శిరోంత సంభాషణలైన మీ అన్నగారి మేనల్లుడి కొడుకు (వాసిన ఉత్తరం నీకు ఎలాబరుస్తున్నాడు.

మిగిలిన మామాయా...

ఆ...ఇవేం చూస్తావులే...

అదికాక ఇప్పటి ఇంగ్లీషులో...ఓహో ఇంగ్లీషు వచ్చినే పాడుచేసినట్టున్నాడు.

అయినా ఇది ఉర్దూలో...ఉర్దూ నాకు రాదని నీకు తెలుసుకదా...మరిని ఏ భాషలో వచ్చివుంటే.

ఓహో...అదేమిటే అప్పుడే గాయత్రి కొత్త బట్టలు వేసుకు వచ్చేసింది. ఏ వూరు వెడుతున్నావంటే పిల్లరాణిగారూ!

నోహోహో...ఏదమ్మా...నా కన్నుతల్లి ఏదీ... ఎక్కడ మిడ్డు...

ఏదీ...అరరే...అసలు రాజగారిమాదకే వచ్చి వాయా ఇటు...

ఆ...ఎవరో పన్నువ్వారేమా అభ్యాగత నిన్నలు. లోపలకు వెళ్లు మరి...

(22—10—58 సంచికలో గోర్వంక తరువాయి)

త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరి

మనం ఆంధ్రులం. ఆంధ్రులం వాలుగు కోట్లగా వున్నా మూడుకోట్లమందిమి ఒక ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా యేర్పడ్డాము. మొదటి ప్రణాళిక నాటికి ఆంధ్రులం (ప్రత్యేకరాష్ట్రంగా లేనే లేము.మద్రాసులో భాగంగా, ఇటు హైదరాబాదులో ప్రాంతంగా వున్నాము. రెండవ ప్రణాళిక నాటికి ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పడినా, తెలంగాణా హైదరాబాద్‌లోనే ఉండిపోయింది. ఏకీకృత ఆంధ్ర ఏర్పడనే లేదు. అందుచే ఆంధ్రులు తమకై తాము ఏర్పాట్లుచేసుకోవటంలో లేదిద్దరు కోగలిగింది. తృతీయ ప్రణాళిక. ఇండియా సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యం (ప్రకటించి 30 సంవత్సరాలైంది. నేడు ఈ వార్షికోత్సవం చేసుకుంటున్నాము.

భారతదేశం మొత్తానికి 10, 000 కోట్ల రూపాయలలో మామూలు పంచవర్ష (ప్రణాళిక చేద్దామని ఆలోచనలు, అంచనాలు వేస్తున్నాము. మన రాష్ట్రంలో జనాభా 2కోట్లు ఉన్నారు. 500 కోట్లతో తృతీయ (ప్రణాళిక చేయవలసి ఆ (ప్రభుత్వ ముద్దేశిస్తున్నది. రెండవ (ప్రణాళికలో ఆంధ్రప్రాంతానికి119.87,కోట్లు తెలంగాణా (ప్రాంతానికి 50.55 కోట్లు మొత్తంగా 175. 37 కోట్ల రూపాయలతో అంచనా చేయబడింది. ఇది ఆంధ్రప్రదేశ్ అభివృద్ధికి ఏమాత్రం చాలదేనని తేలిపోయింది. అప్పుడు ఇండియా మొత్తానికి ఉద్దేశించిన 4,800 కోట్లలో తప్పంగా రాష్ట్రం ప్లాను కుద్దేశించింది 2,241కోట్లు. అందులో ఆంధ్రప్రదేశ్ 7. 8 శాతమే.

ఆంధ్రప్రదేశ్ వ్యవసాయకప్రాంతం. పారిశ్రామికంగా చాలా వెనుకబడి వుంది. పారిశ్రామికంగా ఆంధ్ర ప్రదేశ్‌ను అభివృద్ధి పరచాలనే ఉద్దేశం కేంద్రప్రభుత్వానికి ఉన్నట్లే కనిపించటం లేదు. వ్యవసాయదేశంగానే ఉంచదలిందా అనిపిస్తుంది. అది నిజం. ఆలోచిస్తే అప్పుడు వ్యవసాయప్రాంతగా వుంచదలచినా కూడా ఈనాడు తగిన ప్రోత్సాహం ఇవ్వలేదనక తప్పదు. ఎవరూ కుంటుపడకుండా సాఫీగా దూరుకునా సాగిపోతున్న వాగార్జునసాగర్ ప్రాజెక్టుకు తగు సొమ్ము ఇవ్వక ఎప్పటికప్పటికి సొమ్ము లేదనే బాధ తప్పటంలేదు. మొదట చేసిన విస్తృతప్రాజెక్టును దశలవారీ అంటూ సంకుచిత పరిచారు. తుంగభద్ర ఎగువ కాలవ ప్రాజెక్టును ఆటు ఇటు కాకుండా వుంచివేశారు. తెలంగాణాను సస్యశ్యామలం చేయగల పోచంపాడు ప్రాజెక్టు విషయంలో తటపటాయించుతున్నారు. గోదావరికి భద్రాచలంవద్ద ఎట్టర్లు విషయం చూస్తాము అంటున్నారు. సోషలిజపు 10 కోట్ల రూపాయలు రాష్ట్రప్రభుత్వపు సర్వహింసుకోవటమే వంటున్నారు. కరువులో, వరదలలో (శీకాకుళంజిల్లాను మంచిచేస్తున్న పంచధార ప్రాజెక్టుకు స్థలనిర్ణయం తేల్చకుండా దశాబ్దాలు గడుపుతున్నారు. ఈ పరిస్థితులలో మనం మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళిక వెనుకకొనలేని యున్నది.

మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళిక తాత్కాలికి అంచనా 480 కోట్ల రూపాయలుగా ఆంధ్రప్రదేశ్ (ప్రభుత్వం ఆలోచనలో జయలుపెట్టింది. ఇది నిజంగా చాల తక్కువే. ఈ ప్రణాళికలో నాగార్జునసాగర్ పూర్తి చేయవలసి వున్నది. 120 కోట్లకు ఇంతవరకు ఖర్చు చేసింది 20 కోట్లు మాత్రమే. అందుకు 100 కోట్లు కావాలి. మని ఉపుతం, పనివారి కొరవ చూస్తే భారతదేశంలోని అన్ని ప్రాజెక్టులలోకీ ఇదే త్వరత్వరగా పూర్తి చేయటం అవసరమైనది. వరళధార ప్రాజెక్టు ప్రారంభించకపోతే శ్రీకాకుళం జిల్లా (ప్రజల పరిస్థితి కోల్పోవడమే అవుతుంది. అది ప్రారంభించక తప్పదు. ఆటుపై పోరంపాడు ప్రాజెక్టును భూస్వామ్యయుగంలో అడగివుజగి పోయిన తెలంగాణా (ప్రజాస్వామ్య యుగంలో అభివృద్ధిపరచటం ప్రాజెక్టు ఇదే. ఎవరు నీళ్లు పూర్తి చేసుకోవాలి. రామపాదసాగర్, శ్రీశైలం, తుంగభద్ర ఎగువకాలవ పూర్తి చేయాలి. అట్లే ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఆవిర్భావం స్వయంప్రపత్తి అనేది యుక్తాలవ మవుతుంది.

పారిశ్రామికంగా ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఈ విధంగానే ఉంటే నిరుద్యోగం నివర్తుతాయనం ఆటలం తప్పదు. ఎరువుల ఫ్యాక్టరీకి 30 కోట్లు కేంద్రం ప్రభుత్వం ఇవ్వడమే లేదు. అటు పంచాయతీలో నవల్లి ప్రాజెక్టు, ఎరువుల ఫ్యాక్టరీ, ఇనుము ఫ్యాక్టరీ, కోడ్ పిక్కలు ఫ్యాక్టరీ, అల్యూమినియం ఫ్యాక్టరీ స్వదేశీయులు కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్వహించదలిచింది. కాని, ఆంధ్ర విషయంలో నిర్లక్ష్యమే. ఆంధ్రులు చూస్తూ కూర్చుంటే లాభం లేదు. ఆంధ్రలో కొత్త నూడెంపర్డ, విజయవాడల్లో ఎరువుల ఫ్యాక్టరీల నిర్మాణం ఆంధ్ర దైతాంగం ఆధిక పలుటకు పండించేటట్లు చేయాలి. విజయనగరం, హైదరాబాదులలో వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయాలు యేర్పాటు చేయాలి.

బస్తరు పదళకోటం దుర్దృష్టం. దూరదృష్టి లేకపోటం. బొంబాయి సమస్యతో ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వము ఆటు శిరిపంచ, ఇటు బస్తరు సమస్యలను లేదీసి ఇంద్రావతి పరిహారాన్ని దక్షిణ బస్తరు ఆంధ్రప్రదేశ్ లోకి మళ్ళగలట్లు కృషి చేసి సాధించాలి. కొత్త నూడెంపర్డ నిజంగా ఆలోచిస్తే ఎరువుల ఫ్యాక్టరీ నాక ఇనుము ఫ్యాక్టరీనే నిర్మించాలి. ఇనుము కొలిమిలను కొత్తనూడెం, విశాఖలో కనిపించ 20 కోట్లతోనైనా నిర్మించాలి. బస్తర్లోపల పనలేని ఇనుము అలిస్తున్నది. ఆంధ్రలో కలుస్తుంది.

పొగాకుకు సంబంధించిన సిగరెట్టు ఫ్యాక్టరీని ఆంధ్రలో ఏర్పరచాలి. లేకపోతే ముడి పొగాకు అమ్మే రాష్ట్రంగా తయారవుతుంది.

కోలారు సమస్యను తీర్చవలసిందిగా మద్రాసు ఆంధ్ర పరిహద్దుల బిల్లుపై మన కాపవరపు రాష్ట్రపతిని కోరింది. తుంగభద్ర కేంద్రం నిర్మరించింది. ఎల్లకాలం ఆహార కరువుతో, వర్షాభారంతో బాధపడే దక్షిణాంధ్రం చిత్తూరు, అనంతపురం జిల్లాలు కొరారు కలయికతో బంగారు గనులు పెంపు చేసినప్పుడే కరువు నివారణ నిరుద్యోగమండి రక్షణా ఏర్పడుతుంది.

(ప్రతిజిల్లా కొక్కాక్క పారిశ్రామిక్ సెంటరు ఇండస్ట్రియల్ ఎస్టేటు ఏర్పాటు చ